

CADERNO DE LATÍN II

Curso 2022/23

Ángela Suárez del Río

IES Auga da Laxe

Gondomar

A FLEXIÓN NOMINAL E ADXECTIVAL

→ 1ª E 2ª DECLINACIÓN

1ª declinación		
	SG.	PL.
Nom.	-a	-ae
Voc.	-a	-ae
Acus.	-am	-as
Gen.	-ae	-arum
Dat.	-ae	-is
Abl.	-a	-is

2ª declinación				
	SG.		PL.	
	m./f.	n.	m./f.	n.
Nom.	-us/-er/-ir	-um	-i	-a
Voc.	-e/-er/-ir	-um	-i	-a
Acus.	-um	-um	-os	-a
Gen.	-i		-orum	
Dat.	-o		-is	
Abl.	-o		-is	

1. Declina *capra -ae* (f.), *amicus -i* (m.), *proelium -ii*.
2. Declina o adxectivo *doctus -a -um*.
3. Analiza e traduce as seguintes oracións:

a. Servi pinos magnas in lucis secant.

In (prep. + abl.): en
 Lucus -i (m.): bosque sagrado
 Magnus -a -um: grande
 Pinus -i (f.): pino
 Servus -i (m.): servo
 Seco -are: cortar

b. Romani deis magna templa aedificant.

Aedifico -are: construír
 Deus -i (m.): deus
 Romanus -a -um: romano
 Templum -i: templo

c. Poeta longas epistulas amicis mittit.

Amicus -i (m.): amigo
 Epistula -ae (f.): carta
 Longus -a -um: longo
 Poeta -ae (m.): poeta
 Mitto -ere: enviar

d. Antiqui romani deorum dearumque aras rosis ornabant

Antiquus -a -um: antigo
 Ara -ae (f.): altar
 Capra -ae (f.): cabra
 Columba -ae (f.): pomba
 Dea -ae (f.): deusa
 Ibi (adv.): alí
 -que (conx. copulativa enclítica): e
 Orno -are: decorar
 Rosa -ae (f.): rosa

ibique columbas et capras sacrificabant.

Sacrifico -are: sacrificar

4. Declina o sintagma *avarus nauta*.

5. Escribe o adxectivo de forma que concorde en xénero, número e caso co substantivo. Hai ocasións en las que existen varias posibilidades

..... pinus (parvus -a -um + pinus -i, fem.)

..... terras (alienus -a -um + terra -ae, fem.)

..... bella (maximus -a -um + bellum -i)

..... muro (magnus -a -um + murus -i, masc.)

..... capra (niger -gra -grum + capra -ae, fem.)

..... oppidum (Romanus -a -um + oppidum -i)

..... / ..... / ..... agricolae (bonus -a -um + agricola -ae, masc.)

poeta ..... / ..... / ..... (poeta -ae, masc. + latinus -a -um)

..... / ..... vir (magnus -a -um + vir viri, masc.)

A partir dos adxectivos de 3 terminacións créanse **adverbios de modo** terminados en -e. Algúns destes adverbios non teñen unha entrada propia no dicionario.

Malus -a -um: malo > *male*: malamente

Saevus -a -um: cruel > *saeve*: cruelmente / de xeito cruel

6. Forma adverbios a partir dos seguintes adxectivos:

Strenuus -a -um:

rectus -a -um:

Longus -a -um:

doctus -a -um:

Miser -era -erum:

→ 3ª DECLINACIÓN

Temas en consoante ou imparisílabos

	SG.		PL.	
	m./f.	n.	m./f.	n.
Nom.	--/-s	----	-es	-a
Voc.	--/-s	----	-es	-a
Acus.	-em	----	-es	-a
Xen.	-is		-um	
Dat.	-i		-ibus	
Abl.	-e		-ibus	

Temas en -i, en vogal ou parisílabos

	SG.		PL.	
	m./f.	n.	m./f.	n.
Nom.	--/-s	----	-es	-ia
Voc.	--/-s	----	-es	-ia
Acus.	-em	----	-es	-ia
Xen.	-is		-ium	
Dat.	-i		-ibus	
Abl.	-e	-i	-ibus	

Dentro dos **temas en -i** hai algúns substantivos que fan o acus. sg. en **-im**:

Sitis -is (sede): *sitim*

turris -is (torre): *turrim*

Tiberis -is (Tíber): *Tiberim*

Temas mixtos: son substantivos que non teñen o mesmo número de sílabas no nom. e no xen. e cuxo nom. remata en consoante dobre (*urbs urbis*, *mons montis*, *ars artis*...). Declínanse como os temas en consoante, a non ser no **xen. pl.**, caso no que presentan a desinencia **-ium**.

Substantivos irregulares:

Iuppiter lovis: Xúpiter	
	SG.
Nom.	Iuppiter
Voc.	Iuppiter
Acus.	Iovem
Xen.	Iovis
Dat.	Iovi
Abl.	Iove

Vis (f.): forza (en sg.), tropas (en pl.)		
	SG.	PL.
Nom.	Vis	vires
Voc.	--	--
Acus.	vim	vires
Xen.	vis	virium
Dat.	vi	viribus
Abl.	vi	viribus

1. Analiza morfoloxicamente este substantivos, búscalos no dicionario, indica o seu enunciado e significado (por exemplo, *honorem*: acus. sg., *honor honoris*, "honra")

Libertate:

Milites:

Equitum:

Homini:

Consules:

Aestate:

Urbium:

Laudibus:

Plebis:

Ducum:

Urbes:

Virum:

Militibus:

Capita:

Nocte:

Utilitati:

Maria:

Regum:

Vires:

Timorem:

Matris:

2. Analiza e traduce as seguintes oracións:

a. Ducis vox nocte milites in arcem ducebat.

b. Iuppiter, deorum hominumque pater et rex, fulmen in

terras saepe mittit.

c. Carmina magna delectatione legimus.

Arx arcis: cidadela
Duco -ere: conducir
Dux ducis: xeneral
Miles militis: soldado
Nox noctis: noite
Vox vocis: voz

Deus -i: deus
Fulmen -minis: raio
Homo -inis: home
Mitto -ere: enviar
Pater patris: pai
Rex regis: rei
Saepe (adv.): frecuentemente
Terra -ae: terra

Carmen -minis: poema
Delectatio -onis: pracer
Lego -ere: ler
Magnus -a -um: gran, grande

d. Retia pisces timent, nam retia pisces captant.

Capto -are: tratar de coller
Nam: pois (conx.)
Piscis -is: peixe
Rete -is: rede
Timeo -ere: temer

e. Dux cum multis navibus in hostium classem

Classis -is: flota
Cum (prep. + abl.): con
Dux ducis: xeneral
Hostis -is: inimigo
In (prep.) + abl.: en / + acus.:
cara, contra
Multus -a -um: moito
Navis -is (f.): nave, barco
Procedo -ere: avanzar

procedit.

f. Roma multarum gentium domina erat.

Domina -ae: dona
Gens gentis (f.): pobos
Roma -ae: Roma

→ ADJECTIVOS DA 3ª DECLINACIÓN

Pola 3ª declinación declínanse adxectivos de 1, 2 ou 3 terminacións.

Declínanse como os **temas en consoante** (abl. sg. -e; xen. pl. -um; nom. voc. acus. pl. n. -a) 3 adxectivos:

Nom. (m. f. n.)	Xen.
<i>Dives</i>	<i>divitis</i> (rico)
<i>Pauper</i>	<i>pauperis</i> (pobre)
<i>Vetus</i>	<i>veteris</i> (vello)

Estes adxectivos son dunha terminación, porque o seu enunciado consta de nom. (m. f. n.) e xen.

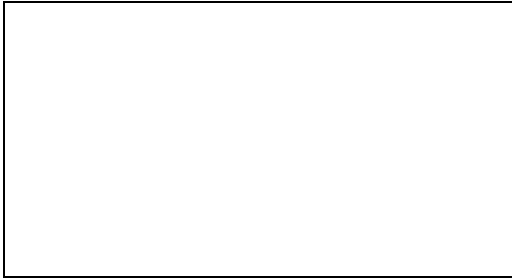
Declínanse como os **temas en -i** (abl. sg. -i; xen. pl. -ium; nom. voc. acus. n. pl. -ia)

- **adx. dunha terminación:** o enunciado consta de nom. m. f. e n. + xen. sg. (o seu nom. remata en consoante dobre: -ns, -x)

Nom. (m. f. n.)	Xen.
<i>Sapiens</i>	<i>sapientis</i> (sabio)
<i>Audax</i>	<i>audacis</i> (audaz)
<i>Supplex</i>	<i>supplicis</i> (suplicante)
<i>Felix</i>	<i>felicis</i> (feliz)
<i>Ferox</i>	<i>ferocis</i> (feroz)

- adx. de **2 terminacións:** o seu enunciado consta do nom. m. ou f. + nom. n.

Nom. m. f.	Nom. n.
<i>Brevis</i>	<i>breve</i> (breve, curto)
<i>Omnis</i>	<i>omne</i> (todo)
<i>Fortis</i>	<i>forte</i> (valente)

- adx. de **3 terminacións**: o enunciado componse de 3 nom., o do masc., o do fem. e o do n.

Nom. m.	Nom. f.	Nom. n.
<i>acer</i>	<i>acris</i>	<i>acre</i> (agudo)
<i>alacer</i>	<i>alacris</i>	<i>alacre</i> (áxil, fogoso)

1. Analiza morfoloxicamente estes adxectivos. Indica os xéneros e todas as opcións posibles. Búscalos no dicionario e indica o seu enunciado.

Fortia:

Ingenti:

Gravem:

Veterum:

Gravi:

Fatalis:

Omnium:

Totam:

Commune:

Paupere:

Fortibus:

2. Concorde o adxectivo co substantivo (é dicir, pon o adxectivo no caso, xénero e número no que está o substantivo) ou viceversa. Debes escribir a palabra que falta nos puntos suspensivos. Entre paréntese tes: enunciado do substantivo, xénero, significado + enunciado do adxectivo, significado). Hai ocasións nas que hai máis dunha opción.

navem ..... (navis –is; f.: barco + magnus –a –um: grande)

navibus ..... (navis –is + magnus –a –um)

mari ..... (mare maris, n.: mar + magnus –a –um)

..... altorum (mons montis, m.: monte + altus –a –um: alto)

..... / ..... parvae (arx arcis, f.: cidadela + parvus –a –um: pequeno)

poetas ..... (poeta –ae, m.: poeta + dulcis –e: dóce)

poeta ..... / ..... (poeta –ae + dulcis –e)

uxore ..... (uxor uxoris, f.: esposa + amabilis -e: amable)
 uxorum ..... (uxor uxoris + amabilis -e)
 bellum ..... (bellum -i, n: guerra + civilis -e: civil)
 bella ..... (bellum -i + civilis -e)
 bellis ..... (bellum -i + civilis -e)
 milites ..... (miles militis, m.: soldado + fortis -e: valente)
 militum ..... (miles militis + fortis -e)
 milite ..... (miles militis + fortis -e)
 ..... terribilia (vulnus vulneris, n.: ferida + terribilis -e: terrible)
 vulneribus ..... (vulnus vulneris + terribilis -e)
 vulnerum ..... (vulnus vulneris + terribilis -e)
 stella ..... / ..... (stella -ae, f.: estrela + splendens splendidis:
 brillante)
 stellarum ..... (stella -ae + splendens -ntis)
 servo ..... (servus -i, m.: siervo + audax audacis: audaz)
 servis ..... (servus -i + audax -acis)
 servi ..... / ..... (servus -i + audax -acis)
 ..... felix (aetas aetatis, f.: época + felix felicis: feliz)
 aetatum ..... (aetas aetatis + felix -icis)
 iudice ..... (iudex -icis + integer -gra -grum)
 iudices ..... (iudex -icis + integer -gra -grum)

3. Analiza e traduce as seguintes oracións:

a) Humum gravi vomere agricolae findunt.

Agricola -ae (m.): campesino
Gravis -e: pesado
Findo -ere: hender, abrir
Humus -i (f.): terra
Vomer -eris (m.): arado

b) Senum consilia utilia sunt.

Consilium -ii: consejo
Senex senis: anciano
Utilis -e: útil

c) Milites acres alacri animo pugnant.

acer acris acre: impetuoso,
valiente
alacer -acris -acre: fogoso
animus -i (m.): espírito
miles -itis (m.): soldado
pugno -are: luchar

d) Vita divitum hominum multas voluptates habuit.

dives -itis: rico
habeo -ere -ui -itum: tener
homo -inis (m.): hombre
multus -a -um: mucho
vita -ae (f.): vida
voluptas -tatis: placer

e) Cum populo potente bellum fecerant.

bellum -i: guerra
cum (prep. + abl.): con
facio -ere feci factum: hacer
populus -i (m.): pueblo
potens -entis: poderoso

f) Divitiae a sapiente contemnuntur.

contemno -ere: despreciar
divitiae -arum (f.): riquezas
sapiens -ntis: sabio

g) In veteribus temporibus ingentia animalia in terris

animal -alis (n.): animal
in (prep. + abl.): en
ingens -ntis: enorme
tempus -oris (n.): tiempo
terra -ae (f.): terra
vetus -eris: viejo, antigo

erant.

h) Cervus velocium canum turbam vitabat.

canis -is (m./f.): perro
cervus -i (m.): ciervo
turba -ae (m.): tropa
velox -cis: veloz
vito -are: evitar

→ 4ª DECLINACIÓN

	SG.		PL.		Hai unhas cantas palabras que fan o abl. pl. en -ubus para evitar confusións con substantivos da 3ª declinación: Artus -us (membro): artubus Ars artis (arte): artibus Arcus -us (arco): arcubus Arx arcis (cidadela): arcibus
	m. / f.	n.	m. / f.	n.	
Nom.	-us	-u	-us	-ua	
Voc.	-us	-u	-us	-ua	
Acus.	-um	-u	-us	-ua	
Xen.	-us		-uum		
Dat.	-ui		-ibus		
Abl.	-u		-ibus		

1. Analiza morfoloxicamente. Indica todas as opcións posibles. He aquí o enunciado: *cursus -us* (carreira), *genu -us* (xeonllo) *arcus -us* (arco), *gradus -us* (paso), *cornu -us* (corno).

cursus:

arcubus:

cursu:

cornu:

arcuum:

genua:

gradum:

genuum:

gradui:

2. Analiza e traduce:

- a. Senatus duos exercitus in hostes misit.
- b. Naves e portu processerunt.
- c. Vere avium cantu omnia resonant.
- d. Autumno fructus percipiuntur, hieme omnia

Arcus -us: arco
Armo -are -avi -atum: armar
Autumnus -i: outono
Avis -is: ave
Cantus -us: canto
Cyclops -opis: Cíclope
Delecto -as -are -avi -atum: deleitar
Duo -ae: dos
Exercitus -us: exército
Fructus -us: froito
Hiems hiemis: inverno
Hostis -is: inimigo
Intro -as -are -avi -atum: entrar
Mensis -is: mes
Mitto -is -ere misi missum: enviar
Navis -is: nave

nive operiuntur.

e. Caesar mense Septembri ex Gallia Romam

cum exercitu veniet.

f. Versuum pulchritudine delectamur.

g. Ulixes in specum Cyclopi cum sociis intravit.

h. Hostes arcibus sagittisque exercitum suum

armaverunt.

Nix nivis: neve
Omnis -e: todo
Operio -is -ire operui opertum: cubrir
Percipio -is -ere percepi perceptum:
recoller
Portus -us: puerto
Procedo -is -ere -cessi -cessum: avanzar
Pulchritudo -inis: beleza
Resono -as -are -avi -atum: resonar
Sagitta -ae: frecha
Senatus -us: senado
September -bris: setembro
Socius -ii: compañeiro
Specus -us: cova
Suus -a -um: seu
Ulixes -is: Ulises
Venio -is -ire veni ventum: vir
Ver veris: primavera
Versus -us: verso

→ 5ª DECLINACIÓN

	SG.	PL.	
Nom.	-es	-es	Recorda! Unha das palabras máis usadas da 5ª declinación é res rei (cousa) ou o sintagma res publica (o Estado), cuxos elementos se declinan por distintas declinacións: res pola 5ª e publica pola 1ª. É dicir, por exemplo, o seu acus. sg. é rem publicam e o seu xen. sg., rei publicae .
Voc.	-es	-es	
Acus.	-em	-es	
Xen.	-ei	-erum	
Dat.	-ei	-ebus	
Abl.	-e	-ebus	

1. Analiza as seguintes formas, sinala todas as opcións posibles e indica o seu enunciado con axuda do dicionario:

res:

principes:

perniciei:

re:

patrem:

aciem:

diei:

fidem:

spe:

diebus:

rerum:

aciem:

1. Analiza e traduce:

a. Caesar aciem instruxit.

b. In adversis rebus vires saepe hominem

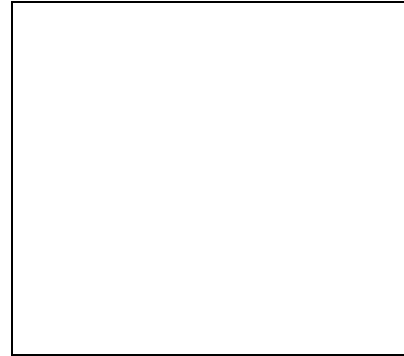
deficiunt, at in secundis rebus homo nimis superbus

est.

Acies –ei: línea de batalla
Adversus -a -um: adverso
Arma –orum (n.): arma
At (conx.): pero
Caedes –is: matanza
Caesar –aris: César
Coniuratus –i: conxurado
Deficio –is –ere defeci defectum:
faltar
Dies –ei: día (masc.), fecha (fem.)
Exercitus –us (m.): ejército
Homo –inis (m.): home
Instruo –is –ere instruxi
instructum: disponer, construír
Magistratus –us: magistrado
Nimis (adv.): demasiado
Paro –as –are –avi –atum:
preparar
Res rei (f.): cousa, situación
Saepe (adv.): frecuentemente
Secundus –a –um: favorable
Superbus –a –um: soberbio
Vis vis (f.): forza

c. Multos dies in armis exercitus fuit.

d. Coniurati caedem magistratuum paraverant.

→ OS GRAOS DO ADXECTIVO

Ao igual que nas nosas linguas o adxectivo latino pode estar en grao positivo, comparativo e superlativo.

● COMPARATIVO

O **comparativo** pódese expresar mediante adverbios:

- Comparativo de igualdade: *tam ... quam* = tan ... como
- Comparativo de inferioridade: *minus ... quam* = menos ... que
- Comparativo de superioridade: *magis ... quam / plus ... quam* = máis ... que

Pero a forma máis frecuente de expresar o comparativo de superioridade é mediante morfemas:

Alt-us -a -um → *alt-ior alt-ius*

Prudens prudent-is → *prudent-ior prudent-ius*

	SINGULAR		PLURAL		O adxectivo en grao comparativo de superioridade declínase pola 3ª declinación, como un tema en consoante.
	M / F	N	M / F	N	
Nom.	Alt-ior	Alt-ius	Alt-ior-es	Alt-ior-a	
Voc.					
Acus.	Alt-ior-em				
Xen.	Alt-ior-is		Alt-ior-um		
Dat.	Alt-ior-i		Alt-ior-ibus		
Abl.	Alt-ior-e				

O comparativo de superioridade pode usarse para comparar as características de dúas persoas ou cousas. Neste caso na oración está presente o **2º termo da comparación** ou **réxime da comparación**, que se pode expresar de dous xeitos:

- en ablativo: *Petrus altior est Antonio* → Pedro é máis alto que Antonio.
2º termo
- *quam* + o mesmo caso que o 1º termo:
Petrus altior est quam Antonius → Pedro é máis alto que Antonio.

Pero o adxectivo latino en grao comparativo non sempre expresa unha comparación, senón que pode expresar unha calidade en grao maior do normal. De ser así ten un valor intensivo: *altior* = “moi alto”.

● SUPERLATIVO

Fórmase co morfema *-issim-* seguido das desinencias *-us -a -um*.

Alt-us -a -um → *alt-issim-us alt-issim-a alt-issim-um*

Prudens prudent-is → *prudent-issim-us prudent-issima prudent-issim-um*

	SINGULAR			PLURAL		
	M	F	N	M	F	N
Nom.	Altissimus	Altissima	Altissimum	Altissimi	Altissimae	Altissima
Voc.	Altissime	Altissima		Altissimos	Altissimas	
Acus.	Altissimum	Altissimam		Altissimorum	Altissimarum	
Xen.	Altissimi	Altissimae	Altissimi	Altissimorum	Altissimarum	Altissimorum
Dat.	Altissimo	Altissima	Altissimo	Altissimis		
Abl.						

Os adxectivos cuxo tema remata en *-l* ou *-r* fan o superlativo en *-limum -limum -limum* e en *-rimus -rima -rimum*.

<i>Facil-is facil-e</i>	Fácil	<i>Facil-limus -a -um</i>
<i>Humil-is humil-e</i>	Humilde, baixo	<i>Humil-limus -a -um</i>
<i>Simil-is simil-e</i>	Semellante	<i>Simil-limus -a -um</i>
<i>Celeber -bris -e</i>	Célebre	<i>Celeber-rimus -a -um</i>
<i>Pauper pauper-is</i>	Pobre	<i>Pauper-rimus -a -um</i>
<i>Pulcher -chra -chrum</i>	Fermoso	<i>Pulcher-rimus -a -um</i>

O superlativo pode ser **absoluto** (*Petrus est altissimus*: Pedro é altísimo) ou **relativo**, que expresa que un ser posúe unha calidade no grao máis alto de todos os dun grupo, especie...

O réxime do superlativo relativo exprésase:

- en xenitivo (xen. partitivo): *Petrus est altissimus puerorum* = Pedro é o máis alto dos nenos;
- de + ablativo: *Petrus est altissimus de pueris* = Pedro é o máis alto dos nenos;
- ex + ablativo: *Petrus est altissimus ex pueris* = Pedro é o máis alto dos nenos;
- inter + acusativo: *Petrus est altissimus inter pueros* = Pedro é o máis alto entre os nenos.

A partir dos adxectivos en grao superlativo créanse **adverbios de modo**: *pessim-us* > *pessim-e* (pésimamente), *pulcherrimus* > *pulcherrime* (de xeito moi fermoso)

● COMPARATIVOS E SUPERLATIVOS IRREGULARES

Positivo	Comparativo	Superlativo
<i>Bonus -a -um</i>	<i>Melior melius</i>	<i>Optimus -a -um</i>
<i>Malus -a -um</i>	<i>Peior peius</i>	<i>Pessimus -a -um</i>
<i>Parvus -a -um</i>	<i>Minor minus</i>	<i>Minimus -a -um</i>
<i>Magnus -a -um</i>	<i>Maior maius</i>	<i>Maximus -a -um</i>
<i>Vetus veteris</i>	<i>Vetustior vetustior</i>	<i>Veterrimus -a -um</i>
<i>Dives divitis</i>	<i>Ditior</i>	<i>Ditissimus -a -um</i>

1. Analiza os adxectivos. Indica en que grao están, caso, número e xénero. Sinala todas as opcións posibles:

Gravior:

Breviores:

Simillimis:

Longiorem:

Brevissima:

Utilius:

Duriore:

Minimo:

Dulciora:

Fortissimae:

Gravioribus:

Utiliorum:

Pulcherrimis:

Callidiores:

Fidissimi:

Severiora:

Asperrimum:

Graviorum:

2. Analiza e traduce as seguintes orações.

a. Furius Camillus civitatem cepit, antiquissimam Italiaeque ditissimam.

b. A Camillo Galli gravissime victi sunt.

c. Neque ulla victoria Romanis gratior fuit.

d. Ibi nobillissimus de senatoribus iuvenis L. Manlius Gallum occidit.

e. Galba invasit imperium, materno genere nobilior quam paterno.

f. Ille felicissime dimicavit et Samnitas delevit.

g. Domitianus mox accepit imperium, Neroni similior quam patri vel fratri suo.

A FLEXIÓN VERBAL

O **enunciado** do verbo:

<i>Paro</i>	<i>(-as)</i>	<i>-are</i>	<i>-avi</i>	<i>-atum</i>
1ª sg. pres.	2ª sg. pres. Normalmente non se indica.	Infinitivo presente act.	1ª sg. perfecto	Supino
Estas formas permítennos saber a que conjugación pertence o verbo e proporcionan o tema de presente, que no caso deste verbo é <i>para-</i> . O tema de presente úsase para crear o presente, o imperfecto, o futuro imperfecto, os infinitivos de presente e o participio de presente.			Desta forma obtemos o tema de perfecto , que neste caso é <i>parav-</i> . Este úsase para crear o perfecto, o plusc., o fut. perf. e o infinitivo de perfecto.	O supino é unha forma non persoal do verbo. O tema do supino, neste caso <i>parat-</i> , emprégase para crear os participios de perfecto e de futuro.

En latín existen 5 conjugacións:

1ª conx.	Paro	Paras	Parare	Paravi	Paratum
2ª conx.	Moneo	Mones	Monere	Monui	Monitum
3ª conx.	Duco	Ducis	Ducere	Duxi	Ductum
3ª m.	Capio	Capis	Capere	Cepi	Captum
4ª conx.	Audio	Audis	Audire	Audivi	Auditum

Así é como tradicionalmente se enuncian os verbos, aínda que no dicionario Vox se fai doutro xeito, por exemplo:

<i>Moneo</i>	<i>-ui</i>	<i>-itum</i>	2	<i>tr.</i>
<i>Duco</i>	<i>Duxi</i>	<i>Ductum</i>	3	<i>tr.</i>
<i>Capio</i>	<i>Cepi</i>	<i>Captum</i>	3	<i>tr.</i>
1ª sg. presente	1ª sg. perfecto	Supino	Conjugación	Transitivo

→ DESINENCIAS PERSOAIS ACTIVAS E PASIVAS

	ACT.	PAS.
SG.	-o / -m -s -t	-or -ris / -re -tur
PL.	-mus -tis -nt	-mur -mini -ntur

● **O MODO INDICATIVO**

→ **PRESENTE DE INDICATIVO (ACT. E PAS.)**

1ª conx.	2ª conx.	3ª conx.	3ª m.	4ª conx.
Para (< *para-o)	Mone-o	Duc-o	Capi-o	Audi-o
Para-s	Mone-s	Duc-i-s	Capi-s	Audi-s
Para-t	Mone-t	Duc-i-t	Capi-t	Audi-t
Para-mus	Mone-mus	Duc-i-mus	Capi-mus	Audi-mus
Para-tis	Mone-tis	Duc-i-tis	Capi-tis	Audi-tis
Para-nt	Mone-nt	Duc-u-nt	Capi-u-nt	Audi-u-nt

Para crear o **presente de ind. pas.** só teríamos que cambiar as desinencias act. polas pas., por exemplo:

mone-or : “son advertido”

mone-mur : “somos advertidos/as”

mone-ris : “eres advertido”

mone-mini : “sodes advertidos/as”

mone-tur : “é advertido/a”

mone-ntur : “son advertidos/as”

Presente do verbo *sum*

sum	sumus
es	estis
est	sunt

→ **IMPERFECTO DE INDICATIVO (ACT. E PAS.)**

1ª conx.	2ª conx.	3ª conx.	3ª m.	4ª conx.
Para- ba -m	Mone- ba -m	Duc-e- ba -m	Capi-e- ba -m	Audi-e- ba -m
Para- ba -s	Mone- ba -s	Duc-e- ba -s	Capi-e- ba -s	Audi-e- ba -s
Para- ba -t	Mone- ba -t	Duc-e- ba -t	Capi-e- ba -t	Audi-e- ba -t
Para- ba -mus	Mone- ba -mus	Duc-e- ba -mus	Capi-e- ba -mus	Audi-e- ba -mus
Para- ba -tis	Mone- ba -tis	Duc-e- ba -tis	Capi-e- ba -tis	Audi-e- ba -tis
Para- ba -nt	Mone- ba -nt	Duc-e- ba -nt	Capi-e- ba -nt	Audi-e- ba -nt

Imperfecto do verbo *sum*

eram	eramus
eras	eratis
erat	erant

1. Analiza e traduce as seguintes formas verbais:

- a. dicebam:
- b. dicitur:
- c. agebas:
- d. veniebat:
- e. iubemus:

- f. capimur:
- g. iubebamus:
- h. accipiebamini:
- i. petebant:
- j. petunt:
- k. eratis:
- l. mittebat:
- m. ponebamus:
- n. tenent:
- o. mittuntur:
- p. estis:
- q. sciebant:
- r. eramus:
- s. vocantur

→ FUTURO IMPERFECTO (ACT. E PAS.)

1 ^a conx.	2 ^a conx.	3 ^a conx.	3 ^a m.	4 ^a conx.
Para- bo	Mone- bo	Duc- a -m	Capi- a -m	Audi- a -m
Para- bi -s	Mone- bi -s	Duc- e -s	Capi- e -s	Audi- e -s
Para- bi -t	Mone- bi -t	Duc- e -t	Capi- e -t	Audi- e -t
Para- bi -mus	Mone- bi -mus	Duc- e -mus	Capi- e -mus	Audi- e -mus
Para- bi -tis	Mone- bi -tis	Duc- e -tis	Capi- e -tis	Audi- e -tis
Para- bu -nt	Mone- bu -nt	Duc- e -nt	Capi- e -nt	Audi- e -nt

- 1. Analiza e traduce:
  - a. datur:
  - b. movebuntur:
  - c. facies:
  - d. reperimus:
  - e. sciebam:
  - f. vocabimur:
  - g. agam:
  - h. facietur:

- i. videbamini:
- j. recipiunt:
- k. recipient:
- l. reperiebas:
- m. ponet:
- n. videbantur:
- o. videor:
- p. movebis:
- q. sciam:
- r. scient:
- s. faciebatis:
- t. ponetur:
- u. vocabiris:
- v. recipietur:

2. Parellas similares: indica tempo e conjugación destas forma verbais. Usa o dicionario.

- Doces: – duces:
- Laudas: – mittam:

→ PERFECTO DE INDICATO (ACT.)

Tema de perfecto	+ desinencias propias		Verbo sum	
Parav-	-i	-imus	fui	fuimus
Monu-	-isti	-istis	fuisti	fuistis
Dux-				
Cep-	-it	-erunt / -ere	fuit	fuerunt / fuere
Audiv-				

- Paravi (gal. preparei / cast. preparé, he preparado)
- Paravisti (preparaches / preparaste, has preparado)
- Paravit (preparou / preparó, ha preparado)
- Paravimus (preparamos / preparamos, hemos preparado)
- Paravistis (preparastes / preparasteis, habéis preparado)
- Paraverunt / paravere (prepararon / prepararon, han preparado)

Os temas de perfecto poden ser:

<p>a. en -vi- ou en -ui</p> <p>puto -as putare putavi putatum (pensar)</p> <p>debeo -es debere debui debitum (deber)</p> <p>teneo -es tenere tenui tentum (posuír)</p>	<p>a. sigmáticos</p> <p>dico -is dicere dixi dictum (dicir)</p> <p>vivo vivis vivere vixi victum (vivir)</p> <p>mitto mittis mittere misi missum (enviar)</p> <p>iubeo iubes iubere iussi iussum (ordenar)</p>
<p>b. reduplicados</p> <p>do das dare dedi datum (dar)</p> <p>sto stare steti statum (estar de pé)</p> <p>tango tangere tetigi tactum (tocar)</p>	<p>c. alongados</p> <p>ago agis agere ēgi actum (conducir, facer)</p> <p>vinco vincis vincere vīci victum (vencer)</p> <p>facio facis facere fēci factum (facer)</p> <p>venio venis venire vēni ventum (vir)</p>

→ PLUSCUAMPERFECTO DE INDICATO (ACT.)

<p>Tema de perfecto + ERA + desinencias activas</p> <p>Parav-era-m (gal. preparara/ cast. había preparado)</p> <p>Parav-era-s (prepararas / habías preparado)</p> <p>Parav-era-t (preparara / había preparado)</p> <p>Parav-era-mus (prepararamos / habíamos preparado)</p> <p>Parav-era-tis (prepararades / habíais preparado)</p> <p>Parav-era-nt (prepararan / habían preparado)</p>	<p>Verbo sum</p> <p>Fueram</p> <p>Fueras</p> <p>Fuerat</p> <p>Fueramus</p> <p>Fueratis</p> <p>Fuerant</p>
---	--

→ FUTURO PERFECTO DE INDICATIVO (ACT.)

Tema de perfecto + ERI + desinencias activas (agás na 1ª sg.: -ERO)

Parav-ero	(gal. terei preparado / cast. habré preparado)
Parav-eri-s	(terás preparado / habrás preparado)
Parav-eri-t	(terá preparado / habrá preparado)
Parav-eri-mus	(teremos preparado / habremos preparado)
Parav-eri-tis	(teredes preparado / habréis preparado)
Parav-eri-nt	(teredes preparado / habrán preparado)

1. Que tipo de perfecto teñen os seguintes verbos: en -vi/-ui, sigmático, reduplicado ou alongado?

1	<i>adiungo-adiungere-adiunxi-adiunctum</i> (unir):
2	<i>alo-alere-alui-altum</i> (alimentar):
3	<i>cado-cadere-cecidi-casum</i> (caer):
4	<i>colo-colere-colui-cultum</i> (cultivar):
5	<i>cognosco-cognoscere-cognovi-cognitum</i> (coñecer):
6	<i>aveho-avehere-avexi-avectum</i> (conducir, transportar):
7	<i>spondeo-spondere-sponendi-sponsum</i> (prometer):
8	<i>iubeo-iubes-iubere-iussi-iussum</i> (ordenar):
9	<i>affligo-affligere-affixi-afflictum</i> (aflixir, derribar):
10	<i>do-dare-dedi-datum</i> (dar):
11	<i>incipio-incipere-incepi-inceptum</i> (empezar):
12	<i>appropinquo-appropinquare-appropinquavi-atum</i> (acercarse):
13	<i>duco-ducere-duxi-ductum</i> (conducir):
14	<i>credo-credere-credidi-creditum</i> (fiarse de):
15	<i>spargo-spargere-sparsi-sparsum</i> (espallar):
16	<i>noceo-nocere-nocui-nocitum</i> (ser nocivo):
17	<i>trado-tradere-tradidi-traditum</i> (entregar):
18	<i>efficio-efficere-effeci-effectum</i> (realizar):
19	<i>taceo-tacere-tacui-tacitum</i> (calar):
20	<i>facio-facere-feci-factum</i> (facer):

2. Analiza e traduce estas oracións:

a. Plebs tribunos civitati imposuit.

b. Caesar tuba signum dederat.

Ab (prep. + abl.): de, desde
Adduco -is -ere -duxi
-ductum: conducir, levar
Ager agri: campo
Asper -era -erum:
escarpado
Caesar -aris: César
Catilina -ae (m.): Catilina
Circiter (adv.):
aproximadamente
Civitas -tatis: cidade

c. Legati imperatoris verba copiis nuntiaverunt.

d. Catilina per montes asperos magnis itineribus in agrum

suas copias adduxit.

e. Caesar in flumine pontes effecerat.

f. Domitius circiter XX cohortes ab regionibus finitimis

coegerat.

Cogo	-is	-ere	coegi
coactum:	reunir		
Cohors	-ortis:	cohorte	
Copia	-ae:	abundancia, riqueza	
Copiae	-arum:	tropas	
Do	das	dare	dedi datum:
dar			
Domitius	-ii:	Domicio	
Efficio	-is	-ere	-feci
-fectum:	facer		
Finitimus	-a	-um:	veciño, límite
Flumen	-minis:	río	
Imperator	-oris:	xefe do exército	
Impono	-is	-ere	-posui
-positum:	impoñer		
In + abl.:	en / + acus.: cara, contra		
Legatus	-i:	legado, embaixador	
Magnis	itineribus:	a marchas forzadas	
Mons	montis:	monte	
Nuntio	-as	-are	-avi -atum:
anunciar			
Per (prep. + acus.):	por, a través de		
Plebs	plebis:	plebe	
Pons	pontis:	ponte	
Regio	-onis:	rexión	
Signum	-i:	señal	
Suus	-a	-um:	seu, súa
Tuba	-ae:	trompeta	
Tribunus	-i:	tribuno	
Verbum	-i:	palabra	

● O MODO SUBXUNTIVO

En latín o subxuntivo é un modo ligado especialmente á subordinación, aínda que tamén pode aparecer na oración principal.

Os seus principais usos e valores na oración principal son:

- Exhortativo: *Patriam amemus* – Amemos a patria.
- Deliberativo: *Quid faciam?* – Que facer? / Que debo facer?
- De orde: *Sapias* – Sé sensato.
- De prohibición: *Ne facias* – Non o fagas.
- Desiderativo: *Utinam naves in portum perveniant!* – Oxalá as naves cheguen ao porto!

→ PRESENTE DE SUBXUNTIVO (ACT. E PAS.)

Crease co tema de presente e o morfema -E nos verbos da 1ª conxugación e -A nas demais conxugacións.

1ª paro -are	2ª moneo -ere	3ª duco -ere	3ª m. capio -ere	4ª audio -ire
Parem	Moneam	Ducam	Capiam	Audiam
Pares	Moneas	Ducas	Capias	Audias
Paret	Moneat	Ducat	Capiat	Audiat
Paremus	Moneamus	Ducamus	Capiamus	Audiamus
Paretis	Moneatis	Ducatis	Capiatis	Audiatitis
Parent	Moneant	Ducant	Capiant	Audiant

Recorda! Na nosa lingua o presente de subx. é: prepare, prepares....

En latín a voz pasiva só se distingue polo uso de desinencias pasivas: *moneamur* (sexamos advertidos), *capiatur* (sexan collido), *audiantur* (sexan escoitados)

1. Identifica o tempo e o modo das seguintes formas verbais, tendo en conta as súas conxugacións. Fai uso do dicionario.

augent / agent	Verbo sum
saciant / capiant	Sim
doces / voces	Sis
geretur / paretur	Sit
irritetis / mittetis	Simus
accedas / laudas	Sitis
dividamus / dimicamus	sint
sedebunt / credent	

→ IMPERFECTO DE SUBXUNTIVO (ACT. E PAS.)

Tema de presente + RE + desinencias act. ou pas. (Toma nota! A forma que atopamos antes das desinencias correspóndese co infinitivo de presente act., o do enunciado dos verbos).

1ª paro -are	2ª moneo -ere	3ª duco -ere	3ª m. capio -ere	4ª audio -ire
Pararem	Monerem	Ducerem	Caperem	Audirem
Parares	Moneres	Duceres	Caperes	Audires
Pararet	Moneret	Duceret	Caperet	Audiret
Pararemus	Moneremus	Duceremus	Caperemus	Audiremus
Pararetis	Moneretis	Duceretis	Caperetis	Audiretis
Pararent	Monerent	Ducerent	caperent	Audirent

Recorda! Na nosa lingua o imperfecto de subxuntivo é: preparase, preparases...

En latín a voz pasiva só se distingue polo uso de desinencias pasivas: *duceremur* (fósemos conducidos), *caperetur* (fose collido), *audirentur* (fosen escoitados)...

Verbo sum
essem
esses
esset
essemus
essetis
essent

→ PERFECTO DE SUBXUNTIVO (ACT.)

Tema de perfecto + ERI + desinencias activas.

1ª paro -are	2ª moneo -ere	3ª duco -ere	3ª m. capio -ere	4ª audio -ire
Paraverim	Monuerim	Duxerim	Ceperim	Audiverim
Paraveris	Monueris	Duxeris	Ceperis	Audiveris
Paraverit	Monuerit	Duxerit	Ceperit	Audiverit
Paraverimus	Monuerimus	Duxerimus	Ceperimus	Audiverimus
Paraveritis	Monueritis	Duxeritis	Ceperitis	Audiveritis
Paraverint	Monuerint	Duxerint	ceperint	Audiverint

→ PLUSCUAMPERFECTO DE SUBXUNTIVO (ACT.)

Tema de perfecto + ERI + desinencias activas.

1ª paro -are	2ª moneo -ere	3ª duco -ere	3ª m. capio -ere	4ª audio -ire
Paravissem	Monuissem	Duxissem	Cepissem	Audivissem
Paravisses	Monuisses	Duxisses	Cepisses	Audivisses
Paravisset	Monuisset	Duxisset	Cepisset	Audivisset
Paravissemus	Monuissemus	Duxissemus	Cepissemus	Audivissemus
Paravissetis	Monuissetis	Duxissetis	Cepissetis	Audivissetis
Paravissent	Monuissent	Duxissent	cepissent	Audivissent

1. Crea as formas dos verbos enunciados:

ago agere egi actum

3ª sg. pres. subx. pas.:

3ª pl. perf. subx. act.:

1ª pl. imperf. subx. act.:

1ª sg. plusc. subx. act.:

2ª sg. fut. imperf. ind. act.:

iubeo iubere iussi iussum

3ª sg. imperf. subx. pas.:

2ª sg. plusc. subx. pas.:

1ª sg. pres. subx. act.:

3ª sg. plusc. subx. act.:

puto putare putavi putatum

1ª sg. pres. subx. act.:

1ª pl. perf. subx. act.:

3ª sg. fut. perf. ind. act.:

3ª sg. imperf. subx. pas.:

2. Analiza e traduce as seguintes oracións:

a. Valeant cives, sint incolumes, sint beati.

b. Ornamus corpora, ornemus etiam animos.

c. Utinam a bonis amaremur!

d. Dormias sine cura.

e. Utinam prudens fuisses!

f. In tanto discrimine quid agamus? Quem appellemus?

g. Ne audiantur improbi cives.

h. Utinam homines colerent iustitiam!

i. Ne falsum testimonium dixeris.

● **O MODO IMPERATIVO**

→ **PRESENTE DE IMPERATIVO**

No presente pódese dar unha orde a unha 2ª pers. do sg. ou do pl.: “prepara, prepara...”

ACT.					
1ª paro -are	2ª moneo -ere	3ª duco -ere	3ªm capio -ere	4ª Audio -ire	Sum esse
Para Para-te	Mone Mone-te	Duc-e Duc-i-te	Cap-e Cap-i-te	Audi Audi-te	Es Este
PAS.					
Para-re Para-mini	Mone-re Mone-mini	Duc-e-re Duc-i-mini	Cape-re Cap-i-mini	Audi-re Audi-mini	

→ **FUTURO DE IMPERATIVO**

Este tempo úsase para dar unha orde que deberá ser executada no futuro. Esta orde pódese dar a unha 2ª pers. do sg. (-to), a unha 3ª pers. do sg. (-to), a unha 2ª pers. do pl. (-tote) ou a unha 3ª pers. do pl. (-nto). [Indícanse entre parénteses as desinencias act.]

Este tempo xa era moi pouco usado en latín. Aparece sobre todo en leis, recetas...

ACT.						
	1ª paro -are	2ª moneo -ere	3ª duco -ere	3ªm capio -ere	4ª Audio -ire	Sum esse
2ª sg.	Para-to	Mone-to	Duc-i-to	Cap-i-to	Audi-to	Esto
3ª sg.	Para-to	Mone-to	Duc-i-to	Cap-i-to	Audi-to	Esto
2ª pl.	Para-tote	Mone-tote	Duc-i-tote	Cap-i-tote	Audi-tote	Estote
3ª pl.	Para-nto	Mone-nto	Duc-u-nto	Cap-u-nto	Audi-u-nto	Sunto
PAS.						
2ª sg.	Para-tor	Mone-tor	Duc-i-tor	Cap-i-tor	Audi-tor	
3ª sg.	Para-tor	Mone-tor	Duc-i-tor	Cap-i-tor	Audi-tor	
	-----	-----	-----	-----	-----	
3ª pl.	Para-ntor	Mone-ntor	Duc-u-ntor	Cap-i-u-ntor	Audi-u-ntor	

O INFINITIVO

● Morfoloxía:

INFINITIVO DE PRESENTE

- **activo:** tema de presente + -RE → 1ª *parare* - 2ª *monere* - 3ª *ducere* - 3ª m. *capere* - 4ª *audire*
- **pasivo:**
tema de presente + -RI → 1ª *parari* “ser preparado” - 2ª *moneri* “ser advertido” - 4ª *audiri* “ser oído”
tema de presente + -I → 3ª *duci* “ser conducido” - 3ª m. *capi* “ser collido”

INFINITIVO DE PERFECTO

- **activo:** tema de perfecto + -ISSE → *paravisse* - *monuisse* - *duxisse* - *cepisse* - *audivisse*
- **pasivo:** participio de perfecto pasivo (-*tum -tam -tum / -sum -sam -sum*) + *esse* → *amatum esse* - *captam esse* - *auditum esse*

INFINITIVO DE FUTURO

- **activo:** participio de futuro activo (-*turum -turam -turum*) + *esse*

● **Sintaxe:**

O infinitivo e os complementos que del dependen desempeñan unha función sintáctica dentro da oración:

- Infinitivo como **suxeito**. Depende de:
  - verbos e expresións impersoais que expresan licitude, conveniencia ou necesidade:

Licet “é lícito”   oportet, decet “convén”   praestat “é mellor”
libet, placet “agrada”

- suceso: accidit “sucede”
- sentimento:

paenitet, piget “arrepentir(se)”   pudet “avergoñar(se)”
miseret “compadecer(se)”

- expresións formadas por *sum* máis un substantivo, un adxectivo ou un adverbio:

mos est “é costume”   fas est “é lícito”   turpe est “é vergoñento”
utile es “é útil”   necesse est “é necesario”   sat est “é suficiente”
opus est “é preciso”

- Infinitivo como **complemento directo**. Depende de verbos que expresan:
  - posibilidade: possum “poder”
  - obriga: debeo “deber”
  - hábito ou costume: soleo “soler”
  - etapas de acción: coepi, incipio “empezar”, pergo “continuar”
  - desexo: cupio “desexar”
  - afecto ou sentimento: odi “odiar”
  - permiso: permitto “permitir”
  - orde: iubeo “ordenar”
  - consello: moneo “advertir”
  - ensinanza: doceo “ensinar”

Nestas oracións o suxeito da oración principal pode coincidir co do infinitivo (**subordinada de infinitivo concertada**) ou o infinitivo pode ter o seu propio suxeito, que vai en caso acusativo (**subordinada de infinitivo non concertada**). Nas oracións de infinitivo non concertado tamén vai en caso acusativo o atributo:

Video mulieres miseras esse: Vexo que as mulleres son desgraciadas.

Na **subordinada de infinitivo concertada** o infinitivo latino tradúcese polo correspondente infinitivo español:

Vincere scis, Hannibal: Sabes vencer, Aníbal.

A **subordinada de infinitivo non concertada** tradúcese ás nosas linguas por unha subordinada substantiva introducida por la conxunción “que”. O infinitivo latino hai que traducilo por un tempo persoal. Para a tradución hai que ter en conta o valor temporal dos infinitivos, cuxa correspondencia nas nosas linguas, agás excepcións, é como segue:

Tempo do infinitivo	Tempo del verbo principal	Tradución
Inf. de presente: indica simultaneidade co tempo do verbo principal.	Presente ou futuro ..... Pasado	Presente ..... Pretérito imperfecto
Inf. de perfecto: indica anterioridade con respecto ao tempo do verbo principal.	Presente o futuro ..... Pasado	Pret. perf. simple ou composto ..... Pret. pluscuamperfecto
Inf. de futuro: indica posterioridade con respecto ao tempo do verbo principal.	Presente o futuro ..... Pasado	Futuro ou perífrase verbal ..... Condicional ou perífrase verbal

Exemplos:

Miles nuntiat hostes flumen transire = O soldado anuncia que os inimigos atravesan / están atravesando o río.

Miles nuntiavit hostes flumen transire = O soldado anunciou que os inimigos atravesaban / estaban atravesando o río.

Miles nuntiat hostes flumen transisse = O soldado anuncia que os inimigos atravesaron (cast. han atravesado) o río.

Miles nuntiavit hostes flumen transisse = O soldado anunciou que os inimigos atravesaran (cast. habían atravesado) o río.

Miles nuntiat hostes flumen transituros esse = O soldado anuncia que os inimigos atravesarán / van a atravesar o río.

Miles nuntiavit hostes flumen transituros esse = O soldado anunciou que os inimigos atravesarían / ían atravesar o río.

1. Analiza e traduce:

Infinitivo presente activo:

- a. Statuit senatus bellum facere.
- b. Errare humanum est.
- c. Oportet legibus obtemperare.
- d. Praeterita mutare non possumus.
- e. Imperator milites castra movere iussit.
- f. Dux audivit hostes e castris exire.
- g. Alexander filium Iovis se esse contendebat.
- h. Utile est agricolis agrum colere.
- i. Ille amicitiam summum bonum esse dicebat.
- j. Thales¹ dixit aquam esse initium omnium rerum.
- k. Caesar prima luce omnes eos, qui in monte consederant, ex superioribus locis in planitiem descendere atque arma proicere iussit.

---

¹ Thales (nome proprio): nom. sg.

Infinitivo presente pasivo

- a. Si amari cupis, ama.

- b. Caesar pontem rescindi iubet.

- c. Reliquas cohortes impedimentaue ad se traduci iubet.

- d. Partem hostium tendere ad urbem crediderant.

- e. Caesar pontem noctu perfici iubet.

Infinitivo perfecto activo e pasivo

- a. Urbem Romam a Romulo conditam esse tradunt.

- b. Caesarem a Bruto interfectum esse scriptores dicunt.

- c. Notum est Carthaginem a Romanis esse deletam.

- d. Animadvertimus dies iam crevisse et longitudinem noctium minutam esse.

Infinitivo futuro

- a. Caesar audiverat Pompeium per Mauritaniam² cum legionibus iter facere atque confestim esse venturum.

---

² Mauritania (rexión de África)

b. Sperat adulescens se victurum esse.

Outras construcións de infinitivo son a construción persoal e a construción impersoal.

Construción impersoal

O verbo principal está en voz pasiva. Del depende unha oración de infinitivo que fai a función de suxeito.

Dicitur Homerum caecum fuisse: Dise que Homero era cego.

Sub. inf. Sux.

Construción persoal

O verbo principal está en voz pasiva e leva un suxeito en nominativo, que á vez é o suxeito do infinitivo.

Dicitur Homerus caecus fuisse: Homero é dito ter sido cego → Dise que Homero era cego.

Sub. inf. CPvo

Fíxate que nesta construción o atributo do infinitivo vai en nom. e non en acus.

Estas construcións (impersoal e persoal) dependen de verbos como:

- *Videri* (parecer)
- *Fertur* (dise), *feruntur* (son ditos)
- *Traditur* (dise), *traduntur* (son ditos)
- Verbos de lingua e de pensamento en voz pasiva: *dicor* (son dito), *putor* (son considerado)...

1. Analiza e traduce. Indica se se trata da construción persoal ou da impersoal:

a. *Dicitur Caesarem vicisse Pompeium.*

b. *Fabri pontem rescindere iubentur.*

c. *Galli dicuntur in Italiam transisse.*

- d. Plato in Italiam venisse fertur.
- e. Atlas dicebatur caelum humeris sustinere.

O PARTICIPIO

• Morfoloxía

Participio de presente (activo): tema de presente + *-ns* (nom. sg.) / *-ntis* (gen. sg.)

	Singular		Plural	
	M/F	N	M/F	N
Nom.	Ama-ns	Ama-ns	Ama-nt-es	Ama-nt-ia
Voc.				
Acus.	Ama-nt-em			
Gen.	Ama-nt-is		Ama-nt-ium	
Dat.	Ama-nt-i		Ama-nt-ibus	
Abl.	Ama-nt-e / ama-nt-i			

2ª conx.:	mone-ns	mone-nt-is
3ª conx.:	duc-e-ns	duc-e-nt-is
3ª m.:	capi-e-ns	capi-e-nt-is
4ª conx.:	audi-e-ns	audi-e-nt-is

O participio de presente declínase pola 3ª declinación, como un tema en -i ou imparisílabo.

Participio de perfecto (pasivo): tema de supino + *-us -a -um*

	Singular			Plural		
	M/F	F	N	M	F	N
Nom.	Amat-us	Amat-a	Amat-um	Amat-i	Amat-ae	Amat-a
Voc.	Amat-e			Amat-os		
Acus.	Amat-um	Amat-am		Amat-as		
Gen.	Amat-i	Amat-ae	Amat-i	Amat-orum	Amat-arum	Amat-orum
Dat.	Amat-o	Amat-ae	Amat-o	Amat-is		
Abl.		Amat-a				

Exemplos: *monitus monita monitum, ductus ducta ductum, captus capta captum, auditus audita auditum*

Participio de futuro activo: tema de supino + *-urus -ura -urum*

Exemplos: *amaturus amatura amaturum, ducturus ductura ducturum, capturus captura capturum...*

Participio de futuro pasivo: tema de presente + *-ndus -nda -ndum*

Exemplos: *amandus amanda amandum, ducendus ducenda ducendum, capiendus capienda capiendum...*

Os participios de perfecto e de futuro declínanse como **adxectivos de 3 terminacións:** masc. 2ª decl., fem. 1ª decl., neutro 2ª decl.

● Sintaxe

A) PARTICIPIO CONCERTADO: O participio é un adxectivo verbal. Debido a súa natureza de adxectivo, concerta en xénero, número e caso cunha palabra da oración principal. A palabra coa que concerta vai no caso requirido pola función sintáctica que esta desempeña na oración principal. Como verbo que é, o participio indica unha acción (non unha calidade), ten voz, tempo e pode levar os seus propios complementos (CD, CI, CC, réxime, atributo...).

O tempo do participio é relativo:

- **Participio de presente:** expresa unha acción simultánea á do verbo principal. Pódese traducir polo noso xerundio ou por unha subordinada temporal que indique simultaneidade.
- **Participio de perfecto:** expresa unha acción anterior ou acabada respecto ao verbo principal. Pódese traducir polo noso participio ou por unha subordinada que indique anterioridade.

<i>delent</i>	Destrúen	conquistada/que conquistaron/que han conquistado
<i>Urbem captam deleverunt</i>	Destruíron a cidade	conquistada/que conquistarán/que habían conquist.
<i>delebunt</i>	Destruirán	conquistada/que terán conquistado/que habrán c.

- **Participio de futuro:** indica unha acción posterior á do verbo principal. En ocasións expresa finalidade e tradúcese por “para + infinitivo”.

a) **PARTICIPIO ABSOLUTO** ou **ABLATIVO ABSOLUTO:** Consta dun participio e dun substantivo ou pronome, ambos en caso ablativo, que tamén concertan en xénero e número. Ningunha das palabras que compoñen o participio absoluto forman parte da oración principal. É unha estrutura independente, normalmente posta entre comas, que indica una circunstancia concomitante á acción principal.

Urbe capta, hostes discesserunt: Tomada a cidade, os inimigos retiráronse.

b) **PARTICIPIO ABSOLUTO TIPO CICERONE CONSULE:** Cando o participio debería ser o do verbo *sum* (que carece de participio de presente e de perfecto), a construción do ablativo absoluto faise concertando o atributo co suxeito. Para traducila deberemos sobreentender o participio “sendo”. O atributo será un substantivo que indica idade (*puer, adulescens, senex...*), cargos públicos (*dux, iudex, consul...*) ou un adxectivo cualificativo (*nescius, secundus, vivus...*). Esta construción utilízase para datar feitos históricos.

Caesare duce, milites vicerunt: Sendo César xeneral, os soldados venceron.

M. Cicerone C. Antonio consulibus, coniuratio Catilinae detegitur: Sendo cónsules M. Cicerón e C. Antonio, descóbrese a conxura de Catilina.

c) **PARTICIPIO CON VALOR NOMINAL:** Nesta construción o participio está concertando cun substantivo e normalmente van precedidos dunha preposición, formando un complemento circunstancial. Exemplos:

ab urbe condita

post urbem conditam

post reges exactos

post reges expulsos

Nestes casos o participio tradúcese polo nome de acción do seu verbo. Por exemplo:

- *condita* ou *conditam* son participios de perfecto do verbo *condo*, que significa “fundar”. O nome de acción de “fundar” é “fundación”.

- *exactos* é o participio de perfecto de *exigo*, “expulsar”. O seu nome de acción é “expulsión”.
- *expulsos* é o participio de perfecto de *expello*, tamén “expulsar”. Por tanto, o seu nome de acción é novamente “expulsión”.

O substantivo, pola súa parte, tradúcese como un complemento do nome.

Así quedaría a tradución dos sintagmas anteriores:

ab urbe condita = desde a fundación da cidade / a partir da fundación da cidade
part. perf.

prep. + abl. sg. f.

CC

post urbem conditam = despois da fundación da cidade

post reges exactos = despois da expulsión dos reis

post reges expulsos = despois da expulsión dos reis

1. Analiza as seguintes formas verbais. Entre elas abundan os participios. Indica o seu tempo, caso, xénero e número, e todas as opcións posibles. Usa o dicionario e indica a que verbo pertencen.

Factis:

Agenti:

egit:

Cinctus:

Laborantes:

Docuit:

Vulnerato:

Capti:

Advenientibus:

Portaverant:

Victus:

Laudatos:

Linquens:

Mittite:

Cesserunt:

Candentium:

Desperatas:

Spectatam:

Ambulantem:

Albente:

Invictae:

2. Analiza e traduce as oracións:

Participio concertado

a. Hostes fugerunt suorum corpora in campo relinquentes.

b. Homini nihil agenti dies est longus.

c. Scipioni in Africam advenienti Masinissa se coniunxit.

d. Hosti vulnerato barbari non parcebant.

e. Aristidem, expulsus patria, exterae gentes receperunt.

f. In Olympo sedet Iuppiter, nubibus cinctus.

g. Graecia capta Romam victricem ipsa cepit.

- h. Milites urbem capturi gladios quassaverunt.

- i. Scipio in Italiam contendit patriam defensurus.

- j. Dux militibus urbem diripiendam tradidit.

- k. Caesar oppidum capturus cum tribus legionibus pervenit.

Participio absoluto

- l. Pontem facientibus militibus, Caesar pervenit.

- m. Dario victo, Alexander magnam Asiae partem subegit.

- n. Troia capta, Graeci domum redierunt (redeo: regresar).

- o. Caesar, exploratis regionibus, omnes copias castris educit.

- p. Obsidibus acceptis, consul profectionem paravit.

q. Cicerone consule, Catilina coniurationem fecit.

r. Regnante Tarquinio Prisco, Pythagoras in Italiam venit.

s. Hannibale duce, Carthaginenses bellum Romanis intulerunt (infero bellum

alicui: facer a guerra a/contra alguén)

VERBOS DEPOÑENTES E SEMIDEPONENTES

Os **verbos depoñentes** presentan forma pasiva, pero o seu significado é activo: *sequitur* é do verbo *sequor* “seguir, perseguir” e, por tanto, debe ser traducido como “segue, persegue”.

Aínda que se conxugan como pasivos, os seus participios de presente e o de futuro son activos. Por exemplo, de *proficiscor profectus sum* (“partir”) temos *proficiscens* (“partindo”) e *profecturus* (“que vai partir”).

Cabe destacar que nos verbos “normais” o participio de presente sempre é activo e o de perfecto, pasivo. Sen embargo, nos verbos depoñentes esta oposición está neutralizada e a oposición entre o participio de presente e o de perfecto é simplemente temporal:

<i>proficiscens</i>	“partindo”
<i>profectus</i>	“tendo partido / habiendo partido”

Os **verbos semidepoñentes** son aqueles que presentan forma activa no tema de presente e pasiva no tema de perfecto. Son moi poucos. O máis importante é *soleo solitus sum* (“acostumar”).

1. Analiza e traduce as seguintes formas verbais. Usa o dicionario.

Nascitur:

Vescebantur:

Sequamur:

nasci:

Patimur:

Secuta est:

Ortus:

Adeptus est:

Hortatus erat:

Delapsa sunt:

Loquamur:

OS USOS DOS CASOS E AS PREPOSICIÓNS

NOMINATIVO

a) **Suxeito**

b) **Atributo**

c) **Complemento predicativo subxectivo:** é un substantivo ou adxectivo que depende á vez do verbo e do substantivo que desempeña a función de suxeito. Se o predicativo é un adxectivo, concorda co suxeito en xénero número e caso nominativo. Se é un substantivo, concorda en caso.

Caesar in Hispaniam praetor venit: César veu a Hispania como pretor.

CPvo subx.

Multi inermes cadunt: Moitos caen desarmados.

CPvo Subx.

VOCATIVO: Mediante o vocativo exprésase a persoa ou cousa personificada á que o falante dirixe as súas palabras. Acostuma ir separado do resto da frase mediante signos de puntuación: comas, signos de admiración...

O di inmortales! In qua urbe vivimus?: ¡Oh, deuses inmortais! En que cidade vivimos?

ACUSATIVO

a) **CD**

b) **Complemento predicativo obxectivo:** é un substantivo o adxectivo que depende á vez do verbo e do substantivo que desempeña la función de CD. Se o predicativo é un adxectivo concorda co CD en xénero, número e caso acusativo. Se é un substantivo, concorda en caso.

O CPvo obx. aparece con verbos como *appellare* e *vocare* (chamar), *nominare* (nomear), *facere* e *efficere* (facer)...

Novam urbem Romam vocat: Chama á nova cidade Roma.
CPvo obx.

c) Dobre acusativo: **acusativo de persoa + acusativo de cousa**. Atopamos esta construción con verbos como *docere* (ensinar algo a alguén), *celere* (ocultar algo a alguén), *orare* e *rogare* (pedir algo a alguén), *interrogare* (preguntar algo a alguén), *poscere* (pedir algo a alguén)....

Magister discipulos linguam docet: O mestre ensina lingua aos alumnos.
Ac. pers. Ac. cousa

d) Precedido de preposición = **CC**

As preposicións de acus. de uso máis frecuente son:

<i>ad:</i> a, cara	<i>extra:</i> fóra de	<i>intra:</i> dentro de
<i>ante:</i> antes de, diante de	<i>in:</i> a, cara	<i>per:</i> por, a través de, durante
<i>contra:</i> contra	<i>inter:</i> entre	<i>post:</i> despois de, detrás de

e) Sen preposición tamén pode ser un **CC**:

- **Acusativo de dirección:** normalmente o acusativo é un nome de cidade ou illa e complementa a un verbo de movemento.

Legatos Romam mittebat: Enviaba legados a Roma.
Acus. dir.
CC

- **Acusativo de extensión no tempo ou acusativo de duración:** o acusativo é un substantivo que indica tempo (*dies, annos, noctes...*). O CC expresa a duración da acción.

Septem annos regit: reina sete años / reina durante sete anos.

Acus. duración

CC

- **Acusativo de extensión no espazo**: indica o tamaño ou as dimensións dun obxecto, o espazo recorrido ou a distancia entre dous puntos. Cando expresa dimensións, acostuma a aparecer acompañado de adxectivos como *longus* (longo), *altus* (alto, profundo) ou *latus* (ancho). Para expresar a distancia entre dous puntos úsanse os verbos *absum* ou *disto* (distar).

XENITIVO

- a) **Complemento do nome ou do adxectivo**: e a súa función básica. En latín nunca leva preposición, pero nas nosas linguas debe traducirse precedido da preposición “de”.

Magistra vita: mestra da vida

Avidus gloriae: ávido de gloria

- b) **Xenitivo de calidade**: trátase dun sintagma en xenitivo, composto por un adxectivo (*magnus, maximus, tantus...*) e un substantivo, que indica as características dunha persoa, obxecto... Pode facer a función de modificador ou de atributo:

Homo magnae virtutis: un home de gran valor

Homo magnae virtutis fuit: foi un home de gran valor

- c) **Xenitivo partitivo**: acompaña a substantivos, adverbios ou pronomes que indican cantidade, medida, parte... e a adxectivos en grao superlativo.

Pars hostium: parte dos inimigos

Nemo vestrum: ninguén dos vosos

Multum pecuniae: moito de diñeiro > moito diñeiro

Prudentissimus civium: o máis prudente dos cidadáns

- d) **Réxime de verbos**: hai verbos que levan un réxime en xenitivo. Esta información obterémola do dicionario. He aquí algúns exemplos:

Accusare proditionis: acusar de traizón

Implere aquae: encher de auga

Memini alicuius rei: acórdome de algunha cousa

DATIVO

d) Ablativo prosecutivo: indica o lugar “por onde” se vai. Habitúa a empregarse con substantivos como *porta* (porta), *via* (camiño), *terra* (terra)... Podemos analízalo como un simple CCL.

Via Appia exercitum duxit: Dirixiu o exército pola Vía Apia.

e) Ablativo de calidade: un sintagma composto por adxectivo e substantivo en caso ablativo indica as características dunha persoa ou obxecto.

Caesar fuit vir nigris oculis: César foi un home de ollos negros.

f) En ablativo pódese expresar o 2ª termo da comparación

g) As principais preposicións de ablativo son:

A, ab: de, desde

Cum: con

Pro: diante de, en defensa

E, ex: de, desde

Sine: sen

de, en favor de

De: de, desde, sobre

Prae: diante de, por

In: en

LOCATIVO: algúns nomes de cidades, de illas pequenas e de nomes comúns poden indicar “lugar en” mediante o caso locativo, do que só se conservan restos en latín. As súas terminacións sons as seguintes:

1ª declinación: *-ae* (*Romae* = en Roma; *militiae* = na milicia, en campaña)

2ª declinación: *-i* (*domi* = na casa; *belli* = na guerra)

3ª declinación: *-i* (*ruri* = no campo)

Catilina Romae insidias consulibus parabat: Catilina preparaba emboscadas para os cónsules en Roma.

1. Analiza e traduce:

a. *Senatus Catilinam et Manlium hostes iudicat.*

b. *Senatus populusque Romanus Ciceronem patriae patrem appellavit.*

c. *Populus creavit regem Ancum Marcium.*

d. *Alba, Latii oppidum, contra Romam bellum facit.*

e. Deinde Catilina ex curia domum proripuit.

f. Roscius cum Caesare Capuam pervenit.

g. Romulus septem et triginta annos regnavit.

h. Homini est similitudo cum Deo.

i. Triginta dies in carcere mansit.

j. Hostes legatos Romam miserunt.

k. Suorum numero credebat.

l. Mihi amicitia est cum Caesare.

m. Homo infimi generis ad me venit.

n. Ulixes vir summa calliditate fuit.

o. Te avaritiae accuso.

p. Hac via Romam pervenit.

q. Mulier eximia pulchritudine fuit.